

Konferencija »Kvalitet studija na privatnim i državnim fakultetima«:

Konkurencija podiže kvalitet

Ukoliko Srbija želi da sustigne razvijene evropske zemlje, za to su joj neophodni obrazovani kadrovi, a za njih je potreban efikasan i kvalitetan obrazovni, posebno visokoškolski sistem. O tome dokle je stigla reforma visokog školstva, ima li u tom sistemu mesta i za privatne pored državnih univerziteta, kakav je kvalitet znanja stečen na srpskim fakultetima, na konferenciji "Kvalitet studija na privatnim i državnim fakultetima", u organizaciji Biznis info grupe i nedeljnika "Vreme", govorili su između ostalih ministar prosvete Žarko Obradović, rektor Beogradskog univerziteta Branko Kovačević i predstavnici privatnih univerziteta

Zemlje Evropske unije teže da im 30 odsto stanovništva bude fakultetski obrazovano, dok u Srbiji svega 6,5 odsto građana ima fakultetsku diplomu. Osim toga, postavlja se pitanje da li i koliko naše visoke škole kvalitetom zaostaju za evropskim. Za razliku od Evrope i SAD, u Srbiji se nameće još jedna dilema – privatni ili državni fakultet. Prema mišljenju stručnjaka, ta dilema i ne postoji jer ima mesta i za jedne i za druge, a u ravnopravnoj igri konkurencija može studentima biti samo korisna.

Žarko Obradović, ministar prosvete, a ujedno i profesor na privatnom Megatrend univerzitetu, smatra da ne treba razdvajati državne i privatne fakultete jer su i jedni i drugi deo visokog obrazovanja.

"Zadatak Ministarstva prosvete je ostvarivanje visokog nivoa kvaliteta studija i na privatnim i na državnim fakultetima i povećanje broja visokoobrazovanih ljudi. Šta je dokaz kvaliteta studija, odnosno čime se kvalitet studija potvrđuje? To su, pre svega, nastavni kadar i njegove kompetencije, kvalitet studijskih programa, kvalitet udžbenika, prolaznost studenata i, najvažnije, primenljivost znanja to jest prihvaćenost stručnosti na tržištu rada po okončanju studija.

Uslove i saglasnost za otvaranje privatnih fakulteta daje država. Većinu u svim državnim telima koja donose odluke po ovim pitanjima čine profesori sa državnih fakulteta.

Državni fakulteti su u prednosti i biće u prednosti i u budućnosti, zato što o njima brine država. Kroz državne fakultete država iskazuje svoj interes za određenim profilima stručnosti, odnosno finansira one profile koji su sa stanovišta državnog interesa neophodni.

Ova vlada je počela da radi u julu 2008. godine kada su, uz državne, već postojali i privatni fakulteti i univerziteti. Na državnim fakultetima zatekli smo ogromna dugovanja za materijalne i druge troškove, iako to može da čudi, jer je u prethodnom periodu bilo mnogo više novca i od privatizacije i od stranih donacija. Mi smo ovu situaciju preokrenuli u pozitivnom smeru – ne samo da smo smanjili dugovanja iz prethodnog perioda i poboljšali redovnost u izmirivanju obaveza, već smo uspeali da realizujemo i započnemo značajne investicije na državnim fakultetima. Otvorili smo akreditovana odeljenja Pravnog i Ekonomskog fakulteta iz Niša u Medveđi i omogućili visoko obrazovanje na albanskom jeziku. Povećali smo i broj studenata na budžetu. Povećali smo i broj ispitnih rokova za studente i smanjili broj potrebnih bodova za upis. Proces akreditacije koji je počeo 2005. godine sa namerom da se uvede red u ovu oblast, sadržao je dosta otvorenih pitanja. Menjali smo Zakon o visokom obrazovanju dva puta i rešili smo naizgled proceduralna, ali veoma bitna pitanja vezana za proces akreditacije. Na taj način pooštrili smo uslove za osnivanje novih fakulteta.

Kao ministar prosvete, istakao sam na početku mandata da ću imati dva strateška zadatka: unaprediti materijalni položaj i status zaposlenih u obrazovanju i doneti strategiju obrazovanja. Nacionalni savet za visoko obrazovanje je uradio elemente strategije za visoko obrazovanje, a Nacionalni prosvetni savet završava osnovne pravce razvoja osnovnog i srednjeg obrazovanja i mi ćemo ta dva dokumenta objediniti i u toku iduće godine upoznati javnost, da bi, posle javne rasprave, Strategija obrazovanja bila usvojena.

Svesni smo da ima još dosta nerešenih pitanja – nema registra nastavnika, nema nacionalnog okvira kvalifikacija, izgubljena je veza između privrede i pojedinih fakulteta, država se i u oblasti obrazovanja pojavljuje kao najveći poslodavac.

Više diploma, lakše u EU Ministar Žarko Obradović ističe da je strateški cilj Srbije da se poveća broj visokoobrazovanih ljudi. "Prema popisu iz 2002. godine, svega 6,5 odsto je fakultetski obrazovano. U zemljama EU taj broj je kudikamo veći. Povećanje broja visokoobrazovanih ljudi i kvalitet obrazovanja je uslov razvoja Srbije i evrointegracija."

Na kraju, da bismo postigli evropski kvalitet studija, pored toga što treba da donesemo Strategiju, neophodno je da stalno proveravamo i usaglašavamo standarde sa standardima iz evropskog prostora obrazovanja i da stalno proveravamo kvalitet rada na visokoškolskim ustanovama. Istovremeno, država mora da poveća izdvajanje za visoko obrazovanje, za infrastrukturu i opremu. Posebno bi trebalo da uspostavimo bolju vezu između studija i tržišta rada, kako bi kvalitet studija bio predmet i eksterne provere."

Branko Kovačević, rektor Beogradskog univerziteta i predsednik Konferencije univerziteta Srbije, smatra da student mora biti u središtu novog koncepta visokog školstva, a profesori usredsređeni na njegovo podučavanje.

"Reforme u visokom školstvu počele su 2005. godine kada je donet novi Zakon o obrazovanju i kada su definisani okviri za visokoobrazovni prostor u Srbiji. Koncept reforme je potpuno drugačiji od onoga što je bilo do sada. Novi koncept u prvi plan stavlja studenta, on je taj koji se obrazuje, a mi smo tu da ga učimo. Student mora ceo dan da se bavi svojim poslom, da uči, a profesori su tu da ga treniraju. I profesori imaju problem da shvate da moraju da sede na fakultetu osam sati, ako drže samo dva časa. Treba da sede još šest sati zato što moraju da se bave studentima, da drže konsultacije, da se bave administracijom i naučnoistraživačkim radom. Problem je što reformu nisu prihvatili ni studenti ni nastavnici i zato smo menjali zakon da bismo 'uterali u red' i nastavnike i studente.

S druge strane, kvalitet znači da imate znanje koje je aktuelno na svetskom tržištu. Ako imate diplomu s kojom možete da se zaposlite, vi ste završili posao, jer je cilj studiranja da imate bolji kvalitet života, a obrazovani ljudi doprinose razvoju društva i ekonomije. U razvijenim zemljama oko 30 odsto populacije treba da bude visokoobrazovano, minimalna škola treba da bude srednja, a 60 odsto mladih treba da upiše univerzitet. Srbija nema dovoljno ni kadrova ni škola da ispuni taj cilj. Obrazovanje je javno dobro i ne deli se na privatno i državno, nego na efikasno i kvalitetno i na loše obrazovanje.

Obrazovni sistem u Srbiji je loš, jer su loše osnovne i srednje škole, i kada deca stignu kod nas već su upropašćena. Deca su danas kampanjci, pitaju ih jednom u toku polugodišta, navlače im ocene i od tog posla nema ništa.

Na kraju, korisnik naše usluge je privreda i ona treba da ulaže u obrazovanje zato što koristi mladu i obrazovanu populaciju i na osnovu nje se takmiče na svetskom tržištu. U svetu na svaki dinar koji daje država, dva dinara daju ekonomski subjekti koji investiraju u obrazovanje.

Komisija za akreditaciju sigurno je jedna od najvažnijih institucija, čiji je zadatak da svi fakulteti ispune neophodne uslove za kvalitetnu nastavu."

Dijaspora, šansa za obrazovanje

"Srpska dijaspora može da nam olakša stvar, ima četiri miliona ljudi i to je obrazovaniji i bogatiji deo ovog naroda. U ovom trenutku oko 100.000 ljudi sa Beogradskog univerziteta živi napolju. Treba ih uvući u obrazovni proces sa njihovim znanjem stečenim na najboljim svetskim školama", kaže rektor BU-a Branko Kovačević.

Vera Vujčić, direktorka Komisije za akreditaciju i proveru kvaliteta, objašnjava koje sve standarde visokoškolske ustanove i profesori moraju da ispune kako bi dobili dozvolu.

"Komisija za akreditaciju se do sada bavila akreditacijom visokoškolskih ustanova i studijskih programa. Prema zakonu o obrazovanju, postoje dva spoljašnja mehanizma za podizanje kvaliteta obrazovanja, a to su akreditacija i spoljašnja kontrola. Postoji 13 standarda za akreditaciju ustanova. Neki od najvažnijih su standardi studija, ustanova mora da ima dovoljan broj akreditovanih studijskih programa da bi se mogla akreditovati. Univerziteti moraju da imaju studijske programe u najmanje tri polja i na tri nivoa, osnovne, diplomatske i doktorske studije.

Standard šest je najvažniji, a to je nastavno osoblje. Ustanova mora da raspolaže sa dovoljnim nastavničkim potencijalom, a 70 odsto kadra treba da bude stalno zaposleno u toj ustanovi. Ti nastavnici moraju biti kompetentni, a to se posebno procenjuje pri akreditaciji.

Minimalni standard za prostor je dva kvadratna metra po studentu. Ustanova ne može više da upisuje studenata nego što ima nastavnika i prostora.

U postupak akreditacije ušlo je 18 univerziteta, od kojih osam državnih i 10 privatnih. Do septembra ove godine akreditovano je sedam državnih i pet privatnih univerziteta. Preostalih pet se nalazi u postupku zato što nisu zadovoljili neophodne uslove o broju studijskih programa. Ukupno je akreditovano 959 studijskih programa za 61.945 studenata upisanih na prvu godinu svih nivoa studija. Od toga na državnim univerzitetima akreditovan je 791 program za 51.689 studenata što čini 84 odsto studenata. Na privatnim fakultetima akreditovano je 168 programa za 9806 studenata.

Iako privatnih univerziteta ima više, oni pokrivaju svega 16 odsto prostora."

Državni u proseku bolji od privatnih fakulteta

Vera Vujčić kaže da je u proces akreditacije ušlo 83 državnih i 40 privatnih fakulteta. "U proseku bili su kvalitetniji državni fakulteti. Njih 67 odsto je dobilo akreditaciju, a 33 odsto je dobilo akt upozorenja. Kod privatnih je 15 odsto akreditovano, 80 odsto je dobilo akt upozorenja, a pet odsto je odbijeno. Posle revizije procenat državnih fakulteta koji je akreditovan popeo se na 93 odsto, a kod privatnih 75 odsto je akreditovano."

Mihailo Crnobrnja, dekan Fakulteta za ekonomiju, finansije i administraciju, ističe da je nevažno da li je fakultet privatni ili državni, već da li je dobar ili loš.

"Rasprava o visokom obrazovanju mora se staviti u kontekst tranzicije. Krenulo se iz situacije apsolutnog državnog monopola i sada smo došli u situaciju da postoje i jedni i drugi. Opšti cilj, pored broja, trebalo bi da bude i kvalitet onih koji završavaju fakultet. Jedan od načina je konkurencija, koja je neminovan i dobar proces. Konkurencija već postoji, uglavnom u društveno- humanističkim naukama. Ali ona nije samo između privatnih i državnih, već još više između samih privatnih fakulteta. Konkurencija direktno radi u pravcu povećanja kvaliteta, jer dovodi do toga da loši otpadnu i to povećava prosek. Ona takođe dovodi do toga da se lošiji trude da povećaju kvalitet.

Država ima pravo i obavezu da utvrdi pravila igre, kao što je akreditacija. Međutim, i tu se javljaju problemi, a prvi je da se pravila nisu poštovala, što je u Srbiji tradicionalno. Mi se stalno hvalimo pred EU koliko smo zakona doneli, ali je pitanje koliko njih se stvarno primenjuje. Drugi problem je što se pravila često menjaju, a to nije dobro. Od 2001. godine nalazimo se u permanentnom procesu promene pravila igre. To stvara konfuziju, nove troškove za fakultete, pa i same studente."

Mihailo Crnobrnja

Milija Zečević, rektor Evropskog univerziteta, napominje da je visoko obrazovanje u Srbiji deo evropskog i svetskog obrazovnonaučnog prostora.

"Saradnja između ministarstva i rektora je odlična i ona će sigurno doneti bolju strategiju i rezultate. Saradnja Nacionalnog saveta i rektorskog saveta je izvanredna, ali saradnja sa Komisijom za akreditacije, odnosno sa nekim njenim članovima nije bila dobra ranije, a nije ni sad. Ako neko pretenduje nešto da vodi, onda mora da dokaže i da zna. Ne mislim da je bilo nekih zlih namera, ali bilo je unapred nekih eliminacija, a ministarstvo, rektorski savet i nacionalni savet su se dogovorili da se to preskoči. Predlažem da imamo afirmativan pristup koji dovodi do statusa unutar Evropske unije. Zašto bismo se mi predstavljali drugačije, kada naše studente tamo primaju."

Neke zanimljive informacije o razlozima zbog kojih se srednjoškolci odlučuju za državne ili privatne fakultete, dao je **Tomislav Četković**, šef obrazovnih sajtova Infostuda.

"Mi smo u maju uradili istraživanje o izboru studija među maturantima. Pitanja su vezana za izbor studija, zbog čega žele da studiraju i kojim kriterijumima se vode kada biraju fakultet. U istraživanju je učestvovalo 2192 maturanta srednjih škola i više od polovine učesnika su odlični učenici.

Prvo pitanje bilo je da li ćete da upišete privatni ili državni fakultet. Velika većina, 91 odsto, odlučuje se za državni, 6 odsto za privatne, a 3 odsto će pokušati na državnim fakultetima. Najvažniji razlog za upis na državni fakultet je mogućnost studiranja na budžetu, što je kao odgovor navelo 83 odsto maturanata. Velikoj većini ispitanika koji idu na privatne fakultete školarinu će plaćati roditelji.

Najbitniji kriterijum prilikom upisivanja studija i za one koji hoće na privatni i na državni fakultet, jeste mogućnost zapošljavanja. Skoro 75 odsto budućih studenata smatra da se na privatnim fakultetima stiče više praktičnih znanja. Privatni fakulteti imaju bolji imidž od državnih u očima maturanata, pre svega zbog boljih marketinških nastupa. Lakoću studija 28 odsto ispitanika je navelo kao prednost privatnih fakulteta, a 25 odsto njih je navelo slabiju konkurenciju prilikom upisa kao prednost privatnih fakulteta.

Iz ugla maturanata, privatni fakulteti su organizovaniji od državnih i oni to smatraju velikom prednošću prilikom izbora studija. Vreme potrebno za završetak studija je prema mišljenju maturanata kraće na privatnim nego na državnim fakultetima."

Prema mišljenju **Dragana Domazeta**, dekana Fakulteta informacionih tehnologija, broj diplomiranih studenata mora da se poveća najmanje tri puta.

"Da bi se taj cilj ostvario, država i društvo moraju više da ulože u visoko obrazovanje. Država ovakva kakva je očigledno ne može mnogo i zato je potreban privatni kapital da to oživi. Za konkurenciju su potrebna pravila da bi igra bila ravnopravna, a mi nemamo ni približno takve uslove. Država treba da bude sudija, a ne navijač.

Privatna ili državna diploma Rektor Evropskog univerziteta Milija Zečević ističe da se u svetu uopšte ne pravi razlika između državnih i privatnih fakulteta. "Tamo se postavlja pitanje koja je diploma bolja, američka ili evropska, a malo kad se postavlja pitanje koje mi sad postavljamo, da li su bolji privatni ili državni fakulteti. Treba gledati koja je diploma prestižna i iza koje stoji znanje."

Tomislav Četković

Bolji uslovi kod privatnika

Istraživanje Infostuda pokazuje da maturanti smatraju da je komunikacija sa profesorima mnogo bolja na privatnim fakultetima nego na državnim.

"Takođe je stručna praksa prednost privatnih fakulteta. Kada se radi o stručnosti profesora, ispitanici ne vide veliku razliku. Prednost na strani privatnih fakulteta je i kod usklađenosti sa Bolonjskom deklaracijom, kao i opremljenost i uslovi za nastavu", kaže Tomislav Četković.